

พรรณราย ชาญหิรัญ. บทบาทของจระเข้ในนิทานไทย. (๒๕๕๑).

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รองศาสตราจารย์สุกัญญา สุจนายา

วัตถุประสงค์: เพื่อวิเคราะห์ลักษณะและบทบาทของตัวละครจระเข้ที่ปรากฏในนิทานไทย

สมมติฐาน: ตัวละครจระเข้ที่มีลักษณะตามธรรมชาติในนิทานไทย ส่วนใหญ่เป็นตัวเอกที่มีบทบาทร้าย ส่วนตัวละครจระเข้ที่มีลักษณะเหนือธรรมชาติมักเป็นตัวเอกที่มีบทบาทดี

บทคัดย่อ: วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะและบทบาทของจระเข้ในนิทานไทย ผู้วิจัยรวบรวมนิทานไทยที่ปรากฏบทบาทของตัวละครจระเข้ทั้งสำนวนลายลักษณ์และสำนวนมุขปาฐะได้ทั้งสิ้น ๑๐๗ เรื่อง ซึ่งปรากฏตัวละครจระเข้ทั้งสิ้น ๑๕๒ ตัว

ผลการศึกษาพบว่าตัวละครจระเข้ปรากฏในนิทานไทย ๙ ประเภท ได้แก่ ตำนานปรัมปรา นิทานศาสนา นิทานคติ นิทานมหัศจรรย์ นิทานชีวิต นิทานประจำถิ่น นิทานอธิบายเหตุ นิทานสัตว์ และมุขตลกและเรื่องไม่ ตัวละครจระเข้ที่ปรากฏในนิทานไทยแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ ตัวละครจระเข้ที่มีลักษณะตามธรรมชาติ และตัวละครจระเข้ที่มีลักษณะเหนือธรรมชาติ ตัวละครจระเข้ที่มีลักษณะตามธรรมชาติจะมีลักษณะทางกายภาพเหมือนจระเข้ในธรรมชาติ และมักมีลักษณะนิสัยที่ร้าย ส่วนตัวละครจระเข้ที่มีลักษณะเหนือธรรมชาติจะมีลักษณะทางกายภาพแตกต่างไปจากจระเข้ในธรรมชาติ ๓ ประการ คือ รูปร่างหน้าตา กำเนิด และอำนาจวิเศษ ตัวละครจระเข้มีลักษณะเหนือธรรมชาติมักมีลักษณะนิสัยที่ดี ตัวละครจระเข้ในนิทานไทยแบ่งตามบทบาทในเรื่องได้ทั้งสิ้น ๔ ประเภท คือ ตัวเอก ตัวปฏิกิริยา ผู้ช่วย และตัวประกอบ

ตัวละครจระเข้ทั้ง ๔ ประเภทแสดงบทบาทในการเป็นผู้ทำลาย ผู้คุ้มครอง ผู้ช่วยเหลือตัวเอก ผู้เป็นพาหนะ ผู้สืบทอดประเพณี และผู้อบรมสั่งสอน ผู้วิจัยพบว่าตัวละครจระเข้ในนิทานไทยมักมีบทบาทเป็นผู้ทำลายและผู้คุ้มครองมากที่สุด ซึ่งเป็นบทบาทที่ตรงข้ามกันแต่มีสาเหตุมาจากความหวาดกลัวจระเข้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้นิทานไทยยังทำให้จระเข้กลายเป็นสัญลักษณ์อย่างน้อย ๒ ประการ คือ เป็นสัญลักษณ์ของสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นสัญลักษณ์ของผู้ที่ทวงสมบัติและตระหนี่ในทาน